

АЛЕКСЕЙ АЛЕКСАНДРОВ-
АРСАК (АЛЕКСЕЙ
АЛЕКСАНДРОВИЧ
АЛЕКСАНДРОВ)

марий серызе,
мурызо,
почеламутчо

ЙОЧА ПАГЫТ

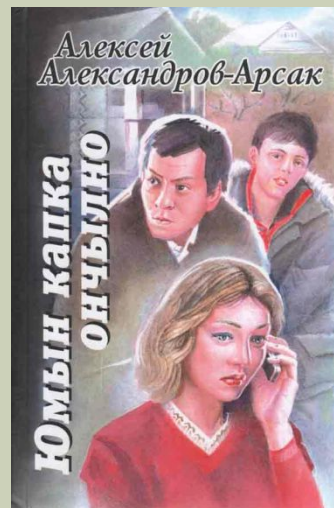
- Кугу сарын шужен ийлаштыже шинчаланшудым, полдыраным поген, ньогаж годымак Карайлоп ден Васек олыклаште шудым солен, удырен-овартен, Кишкан кумышто чодыра емыжым поген...
- Война чарныме 1945 ийын Шарибоксад тўналтыш школыш кугу сумкам сакен кая. Татьяна Васильева первый кум ийыште икшывын чонжым шке поро кумылжылан, шинчымашыжлан келшышын «нўштылеш», тылеч вара эн йўратымышке савырна: тудын деч порын, чытыдымын йодын моштышыжо лийынат огыл, кузе гына вурсен огыл. Мўнгыштет уроклан ямдылалт толын отыл гын, паша пытыш, йўд марте парт коклаште шинчыкта.
- Нылымше классыште туныктышо Екатерина Лукаева эстафетым налеш, тудыжо ныжылгырак. Мўнгыштыжў йочаж-влак дене шукрыак шинча улмашат, классыште ўстембак вуйым пышта да нералтен колта. Икшыवेशамыч шы-ы-ып шинчат: помыжалташ огыл ыле, уке гын вет йодышташ тўналеш.

САЙ ТУНЕМШЕ

- А Арсакын, чынжым ныл класс марте сумкаште ик книгат лийын огыл, түрлө явала веле коштын. Мо онайже, почеламутым ик гана лудмаштак ушыш пыштен, уэш ончыде каласкален кертеш ыле гын, арифметика дене чот орланен.
- Элексейлан арифметикым туныкташ пүралтын вараже...самодеятельный композитор Василий Очетовлан. Чынак, Юмын корным иктат ок пале, мо ўмыр йыжыныште ышталтеш. Доска воктене шинчажым кумен, парня дене ончыктылын-ончыктылын, йоча-шамычым шотлаш туныктен. Да Алексейлан пүрышыжө пуйто шинчам почеш: тебе кузе күлеш шотлашет. Тулеч вара точный манме элементарный науке ончыкылык писательын вуйыштыжо волгалтеш. Визымше классым моктымо грамота дене пытара. Умбакыже эртышаш класслаште эн сай тунемше лийын шогалеш. Колятул лампе полшымо дене конгамбал шокшышто котомка дене кондымо книгалам лудеш. Конаковын, Николаевын пьесылаштым йөрәтен шында. Школ библиотекеште тичмаш пөлка дене чумыргышо «Пиалан илыш», «Марий альманах», «Родина верч» журналы гыч иктыжымат окыде ок кодо. Горькийын ондаксе ойлымашыже-влак, «Мать» романже уэш-пачаш рвезын кидышкыже толыт. «Жизнь Клима Самгина» романыш шумек иже чарнен шогалеш, ок кай роман, ушыш ок пуро.

СТУДЕНТ ЖАП

- Вараже – пединститут. Эн шыгырже – лудмо зал, 73-шо аудиторий, оласе рүдө библиотека. Марий але руш йылме кабинетлаш пурашат ок лий, вер уке.
- Студент чонлан эн йонгалтшыже, эн чеверже Марий театр лийын. Кажне спектакль нунылан пайрем семын эртен да илышын чүдын толшо сылнылыкышкыже омсам почын пуртен. Кугурак курсыш шумек, ик кинонат коден огыл, шукажым уэш-пачаш ончен.

СЫЛНЫМУТ ПАША

- А сылнымут пашалан негызым Сотнур школышто туныктышо кумдан палыме Михаил Исиметов пыштен, киде-киде возымо журналымат лукташ тўналыныт. Элексеят кум-ныл почеламутым чумыртыл ончен. Институтышто лачымын сераш тўналеш. Геннадий Чемяков, Геннадий Пирогов, Николай Куторов, Олег Герасимов, Петр Константинов, Георгий Галкин, Николай Белоусов, Иван Иванов... Михаил Тихонович Сергеев литкружокым вуйлата. Элексейын икымше почеламутшо «Марий коммуна» газетеш 1956 ийын лекте. Тылеч вара чыла марий газетыште почеламутшо-влак уна лийыт. Тыгак баснымат сера. Институт деч вара армий радамым эртен, возымым чумырен. Писатель ушемыш пуэн. Тунамсе готсек Семен Вишневскийлан келшат. 1968 ийын «Йолгорно» первый почеламут сборникше тўням ужеш.
- Кокымшо книга 1993 ийын гына савыкталтеш

КНИГАЖЕ-ВЛАК

- 1985 ий кенежым мӧнгыштыжӧ изи икшыве-шамычым ончаш нянька кодмек, койка йымач тошто чемоданным шупшын луктеш. Лучко ий ойлымашыже-влак тушто тарваныде киеныт. Чыла лудын лектеш.
- Пытартыш кугу произведенийже «Ончыко» журналын кок номершыже лудшо-влакын «йол ӱмбалне шогыктен» лудыктыш. «Каче тан» повесть Алексей Александрович Александров-Арсакын, шке ялыштышт манмыла, Сакар Ольошын, эн шотан повестьше-влак кокла гыч рӱдыжӧ. Мут келшен гын, Арсак псевдонимже лач тиде Сакар гыч ышталтын, слог-влакым веле верышт дене вашталтен шынден: Сакар-Арсак.
- 1994 ийыште тудым – «Ӱмыр кыл», «Шонымем, вучымем, йӧратымем», «Йолгорно», «Шымавуч» книга-влакын авторжым – Россий Федераций писатель ушем членыш пуртымо.
- Пытартыш жапыште Алексей Александров-Арсак «Ончыко» журналыште «Роза» ден «Каче тан» повестьлажым савыктен.
- Редколлегийын пунчалже почеш «Роза» повестьшылан «Ончыко» журналын 1996 ийысе лауреатше лӱмым пуымо.

ТУН ПРОИЗВЕДЕНИЙ-ВЛАК

- Йолгорно: почеламут ден муро-влак [Тропинка: стихи и песни]. Йошкар-Ола, 1968. 38 с.
- Шум кылдыш: повесть // Ончыко. 1986. № 6. С. 10-39.
- Умыр кыл: повесть ден ойлымаш-влак [На перепутьях жизни : повесть и рассказы]. Йошкар-Ола, 1989. 224 с.
- Шымавуч: повесть [Дягиль]. Йошкар-Ола, 1992. 48 с.
- Шонымем, вучымем, йоратымем: почеламут ден поэме-влак [Надежда и любовь моя: стихи и поэмы]. Йошкар-Ола, 1993. 160 с.
- Лукия: ойлымаш // Ончыко. 1994. № 1. С. 89-109.
- Соқыр сонар; Кушто вичкыж, тушеч күрлеш: ойлымаш-влак // Кече петырналтме кечын. Йошкар-Ола, 1995. С. 26-52.
- Роза: повесть // Ончыко. 1996. № 4. С. 39-102.
- Каче тан: повесть // Ончыко. 1998. № 7. С. 3-81; № 8. С. 12-79.
- Юмын капка ончылно: роман-дилогий // Ончыко. 2000. № 8. С. 17-88; № 9. С. 21-92; № 10. С. 23-103; 2002. № 4. С. 21-78; № 5. С. 14-76; № 6. С. 3-44; № 7. С. 9-74.
- Тошто записной книжка гыч: почеламут-влак // Ончыко. 2004. № 6. С. 6-10.
- Оръен ума гай ямле куэрлаште: поэме // Ончыко. 2004. № 1. С. 68-77.
- Скрипка шортеш: повесть // Ончыко. 2005. № 6. С. 103-157.
- Шочмо ял: драме // Ончыко. 2006. № 1. С. 8-61.
- Лышташ кеча, лум вудыштө иянын...: почеламут-влак // Ончыко. 2006. № 2. С. 15-19.
- Чон шепка: почеламут аршаш // Ончыко. 2006. № 11. С. 90-94.
- Юмын капка ончылно: роман-дилогий [Пред божьими вратами]. Йошкар-Ола, 2008. 512 с.

МО ЛИЕШ?

- я не хотела вас обидеть,
- случайно просто повезло
- поскольку времени немного,
- я вкратце матом объясню
- башка сегодня отключилась,
- не вся, конечно, – есть могу
- следить стараюсь за фигурой,
- чуть отвлекусь — она жуёт
- шаман за скверную погоду
- недавно в бубен получил
- всё вроде с виду в шоколаде,
- но если внюхаться — то нет
- обидеть Таню может каждый,
- не каждый может убежать

МО ЛИЕШ?

А.П.Сумароков

- На морских берегах я сижу,
- Не в пространное море гляжу,
- Но на небо глаза возвожу.

- На врагов, кои мучат нахально,
- Стон пуская в селение дально,
- Сердце жалобы вносит печально.

- «Противу злодеев».

- Я видел их. Они вдвоём на пляже
- Бродили. Был он грустен и красив;
- И не сходила с уст одна и та же

- Улыбка. Взгляд ресницами закрыв,
- Она шла рядом. Лик ее овальный
- Прозрачен был и тонок, но не жив.

- Качалось солнце, в яркости прощальной,
- Над далью моря. Волны на песке
- Чредой стихали, с жалобой печальной.

- Играл оркестр весёлый вдалеке,
- Нарядов дамских пестрота мелькала...
- И не было приюта их тоске!

- «На пляже», В. Я. Брюсов.